

Aksel V. Johannesen
vegna Javnaðarflokkin
Høgni Hoydal
vegna Tjóðveldi

Løgtingið

Løgtingsmál nr. 38/2019: Uppskot til løgtingslóg um broyting í løgtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m. (Markamót; ábyrgdarbýti ímillum land og kommunu av ávísum tænastrum í heimatænastuni, eldrarøkt og trivnaðartænastrum)

Uppskot til

Løgtingslóg um broyting í løgtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m.
(Markamót; ábyrgdarbýti ímillum land og kommunu av ávísum tænastrum í heimatænastuni)

§ 1

Í løgtingslóg nr. 19 frá 7. apríl 2014 um heimatænastu, eldrarøkt v.m., sum broytt við løgtingslóg nr. 121 frá 15. desember 2014 og við løgtingslóg nr. 62 frá 9. mai 2019, verða gjørdar hesar broytingar:

1. Í § 9, stk. 3 verður: “, røkt ella stuðli” broytt til: “ella røkt”.
2. § 10 verður orðað soleiðis:
“§ 10. Kommunurnar veita heimabúgvandi fólkapensjónisti tænastrur, ið kunnu stimbra viðkomandi líkamliga, sálarliga og sosialt soleiðis, at hann kann búgva í egnum heimi sum longst.
Stk. 2. Tænastrurnar kunnu fevna um dagtilhald, dagtilboð, ergoterapi, fysioterapi, fyriryrgjandi venjing, mattænastru, umlætting, koyritænastru, vegleiðing o.s.fr.”
3. Aftan á § 10 verður sett:

“§ 10 a. Kommunurnar veita endurvenjing til heimabúgvandi fólkapensjónist, ið vegna mistan førleika hevur tørv á endurvenjing.

Endurvenjing verður veitt við tí endamáli, at fólkapensjónisturin:

- 1) kann búgva heima sum longst, og
- 2) kann klára seg uttan hjálp ella við minni hjálp frá kommununi.

Stk. 2. Landsstýrismaðurin ásetir nærri reglur um endurvenjing, undir hesum treytir fyri at fáa endurvenjing og reglur um endurvenjingarætlan og samstarv við almannaverk og sjúkrahúsverk.

§ 10 b. Kommunurnar veita viðlíkahaldsvenjing til heimabúgvandi fólkapensjónist, ið vegna ellisbrek ella sjúku hevur týðandi og varandi skert virkisføri, ið hevur týðandi ávirkan á, hvussu sjálvhjálpin fólkapensjónisturin er.

Stk. 2. Viðlíkahaldsvenjing verður veitt við tí endamáli at tryggja verandi virkisførleika og fyriryrgja og útseta, at virkisførleikin versnar soleiðis, at fólkapensjónisturin:

- 1) kann búgva heima sum longst, og
- 2) kann klára seg uttan hjálp ella við minni hjálp frá kommununi.

Stk. 3. Kommunurnar gera av, hvussu viðlíkahaldsvenjing verður veitt, undir hesum tal av tímum til viðlíkahaldsvenjing. Innan játtanarskeiðið endar, skulu kommunurnar

hava tikið nýggja avgerð um viðlíkahaldsvenjing.”

4. § 12, stk. 1 verður orðað soleiðis:

“Kommunurnar kunnu taka avgerð um at veita fólki samsýning, ið átaka sær at ansa heima:

- 1) fólkapensjónisti við ellisbreki ella varandi sjúku, sum hevur tørv á hjálp ella røkt alt samdøgrið, ella
- 2) persóni við varandi sjúku, ið er í menning og gongur afturá, og sum hevur tørv á hjálp ella røkt alt samdøgrið.”

5. § 14 verður orðað soleiðis:

“§ 14. Røktarheim og eldrasambýli eru bústaðir, ið hýsa:

- 1) fólkapensjónistum við ellisbreki ella varandi sjúku, og sum hava tørv á hjálp ella røkt alt samdøgrið, ella
 - 2) persónum við varandi sjúku, ið er í menning og gongur afturá, og sum hava tørv á hjálp ella røkt alt samdøgrið.
- Stk. 2.* Í serligum føri kann røktarheim ella eldrasambýli móti gjaldi frá landinum hýsa persóni, ið hevur tørv á hjálp ella røkt alt samdøgrið vegna týðandi likamligt ella sálarligt brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar.
- Stk. 3.* Kommunurnar skulu boða Almannaverkinum frá, tá persónur fær bústað, sambært stk. 1, nr. 1 og 2.”

§ 2

Henda løgtingslóg kemur í gildi 1. januar 2020.

Kapittul 1. Almennar viðmerkingar

1.1. Orsakir til uppskotið

Uppskotið er liður í yvirskipaðu ætlanini um at virka fyri, at vælferðarskipanin í størri mun verður lagað til føroysk viðurskifti og at fremja nýskipanir á almannaoðkinum, sum skulu tryggja øllum borgarum góða tænastu, rættartrygd og møguleikar at liva og virka í Føroyum.

Endamálið við uppskotinum til løgtingslóg um broyting í løgtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m. er at greiða nøkur av teimum ivamálum um ábyrgdarbýti, sum verið hava millum land og kommunur eftir, at ávísar tænarur vórðu fluttar frá landinum til kommunurnar í 2015.

Uppskotssetararnir vilja við uppskotinum í størri mun tryggja, at borgarar frameftir ikki detta niðurímillum vegna ógreið viðurskiftum millum land og kommunur.

Uppskotið tekur stóði í avgerðum um trætur millum land og kommunur um ábyrgd av ávísam tænarum í eldrarøktini og trivnaðartænaruni, sum markamótsnevndin hevur tikið, síðani hon fór at virka, og er somuleiðis tillagað í mun til ásetingar um tænarur, sum landið hevur ábyrgd av sambært uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og vælferð.

Uppskotið verður lagt fram saman við uppskoti til løgtingslóg um almannatrygd og vælferð (vælferðarlógin), uppskoti til løgtingslóg um tvingsul og onnur inntriv í sjálvsavgerðarrættin, uppskoti til løgtingslóg um broyting í løgtingslóg um barnavernd, uppskoti til løgtingslóg um broyting í løgtingslóg um almannapensjón og uppskoti til løgtingslóg um broyting í løgtingslóg um kærunevnd í almanna-, familju- og heilsumálum.

1.2. Galdandi lóggáva

Løgtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m. kom í gildi í 2015, tá partar av tænastrum, sum áður vórðu skipaðar sambært forsorgarlógini, vórðu fluttar frá landinum til kommunurnar at umsita.

Í sambandi við umskipanina varð avgerð tikin um, at heimatænastan og eldrarøkt í sínum táverandi líki skuldi flytast frá landinum til kommunurnar, og at tað framhaldandi skuldi vera tørvurin hjá borgaranum, sum skuldi vera avgerandi fyri, hvør myndugleiki hevur ábyrgdina av tænastruni.

Síðani 2015 hava kommunurnar havt ábyrgd av at veita øllum borgarum heimatænastu og at veita fólkapensjónistum búpláss á ellis- og røktarheimi ella á eldrasambýli.

Í viðmerkingunum til uppskotið til løgtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m. varð víst á, at tað framhaldandi vóru nøkur markamót millum land og kommunur, sum ikki vóru avgreidd, og sum støða mátti takast til aftaná, at lógin varð samtykt.

Í 2016 skrivaðu táverandi landsstýrismenn við almannamálum og heilsu- og innlendismálum og formaðurin í Kommunufelagnum undir sokallaða “Markamótsskjalið”, sum í høvuðsdrøgum staðfesti, hvørji markamót eru millum land og kommunur, og hvussu hesi markamót skulu handfarast og loysast, sum frá líður.

Síðani eru tað serliga fylgjandi markamót, sum hava verið til viðgerðar millum land og kommunur:

- Búpláss á ellis- og røktarheimum og eldrasambýlum hjá kommunum og vardan bústað frá landinum.
- Dagtilhald og umlætting.
- Heimatænasta hjá kommununum og stuðulstænasta hjá Almannaverkinum.
- Endurvenjing innan sjúkrahúsverk, almannaverk og kommunum og vantandi viðlíkahaldsvenjing.

Búpláss

Løgtingslóg um heimatænastu og eldrarøkt ásetir meginregluna um, at kommunur veita fólkapensjónistum við ellisbreki ella varandi sjúku, og sum hava tørv á hjálp ella røkt alt samdøgrið, búpláss á ellis- og røktarheimi og eldrasambýli.

Heimild er tó í lógini fyri, at kommunurnar í serligum føri kunnu veita røktarkrevjandi borgarum, sum ikki eru fólkapensjónistar, búpláss á ellis- og røktarheimi ella eldrasambýli.

Ivamál hava verið um, hvørjir borgarar undir fólkapensjónsaldri eiga at fáa búpláss frá kommununi, og hevur markamótsnevndin tikið fleiri avgerðir um, nær landið og nær kommunurnar skulu veita búpláss til borgarar undir 67 ár, sum eru røktarkrevjandi.

Markamótsnevndin metir, at kjarnuøkið fyri røktarkrevjandi undir 67 ár, ið kunnu fáa búpláss eftir § 14, stk. 2, eru borgarar, ið hava sjúku, ið eldri fólk vanligi fáa, og sum er í menning og gongur afturá (heilsustarvsfólk nýta ofta heldur fremmandaorðini ”progressiv og degenerandi”). Alzheimers og onnur sløg av demensi eru mest vanligu sjúkur í so máta, ið elva til, at persónur gerst

óafturvendiliga og alsamt meira røktarkrevjandi. Sclerosa á seinni stigi er annað dømi.

Markamótsnevndin metir ðvugt, at borgarar, sum hava seinheilskaða, sum útgangsstøði eiga at vera ábyrgd hjá Almannaverkinum eftir forsorgarlógini. Hesir borgarir eru vanligi í eini stabilari/varandi støðu, og hava teir tørv á aðrari hjálp og stuðli.

Markamótsnevndin hevur somuleiðis víst á, at borgarar, sum hava demens orsakað av alkohólnýtslu, eiga at fáa bútilboð frá Almannaverkinum.

Dagtilhald og umlætting

Ógreiða hevur somuleiðis verið um, hvør skal veita dagtilboð og umlætting til persónar undir 67 ár, sum hava demens. Sambært § 10 í lóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m. kunnu kommunur veita heimabúgvandi fólkapensjónistum dagtilhald og umlætting. Kommunurnar hava dagtilhald og umlættingartilboð kring landið til borgarar, sum hava demens.

Áðrenn umskipanina var eitt dagtilhald til persónar undir 67 ár, sum hava demens. Dagtilhaldið var staðsett í Tórshavn, og varð virkseimið flutt í sambandi við umskipanina.

Síðani hevur landið ikki havt dagtilhald til henda málbólkk, og hava Almannaverkið og kommunur verið ósamdar um, hvør skal veita tænaastuna. Markamótsnevndin hevur tikið avgerð um, at talan er um eina stuðulstænaastu, sum skal veitast sambært forsorgarlógini, og síðani hevur landsstýrismaðurin tikið stig til at seta á stovn eitt landsfevnanði dagtilhald, sum er staðsett í Tórshavn og verður umsitið av Almannaverkinum.

Tað er ein avbjóðing hjá Almannaverkinum at skipa dagtilhald til borgarar, sum hava demens kring landið. Partvíst tí at flestu starvsfólkini, sum høvdu serkunnleika til demens, vórðu starvssett í kommunum, tá umskipanin varð framd í 2015, og partvíst tí at tað eru lutfalsliga fáir borgarar í ávísu økjum, sum ikki eru vorðnir fólkapensjónistar, sum hava demens. Kommunurnar hinvegin hava dagtilhald til fólkapensjónistar, sum hava demens kring landið.

Almannaverkið hevur ikki umlættingartilboð til borgarar, sum hava demens, meðan kommunur kring landið veita umlætting á ellis- og røktarheimum og eldrasambýlum. Kommurnar hava serligar deildir fyrri persónar við demens og hava nógv starvsfólk við serkunnleika til demens.

Heimatænasta og stuðulstænaasta

Kommunurnar hava ábyrgdina av heimatænaastuni, sum er skipað sambært § 9 í lógini um heimatænaastu og eldrarøkt. Heimatænaastan er ikki aldurstreytað og fevnir um heimahjálp og sjúkrarøkt.

Landið varðveitti ábyrgdina av stuðulstænaastuni, sum er skipað sambært § 32 b í forsorgarlógini, og er stovnstett til at stuðla borgarum millum 18 - 66 ár, sum eru rørlutarnaðir ella hava avmarkaðan sálarligan førleika, so teir hava móguleika at liva eitt sjálvstøðugt og virkið lív. Stuðulin kann halda áfram eftir, at borgarin er vorðin 67 ár, um viðkomandi framvegis fær gagn av stuðlinum og hevur móguleika at liva eitt sjálvstøðugt og virkið lív.

Ivamál hava verið um, hvussu røkt og stuðul skulu skilmarkast og harvið eisini, hvørja uppgávu ávikavist heimatænaastan og stuðulstænaastan hava. Tað kann vera torført at skilja ímillum, og serliga

er hetta galdandi, tá ein persónur fær umfatandi stuðulstænastu og heimatænastu. Ein arbeiðsbólkur við umboðum fyri kommunur og landið hevur arbeitt við at gera neyðugar vegleiðingar til hetta markamótið. Bólkurin var tó samdur um fylgjandi skilmarking og nágreining av hugtøkunum røkt og stuðul:

Røkt:

Tænasta, sum hevur til endamáls at hjálpa einum persóni við grundleggjandi uppgávum, sum hava við persónliga røkt og onnur viðurskiftir, sum viðvíkja dagligari lívsfærslu. Tænastan kann umfata hjálp til persónligt reinføri og at tryggja, at borgarin fær mat og drekka.

Persónlig hjálp og røkt kann bæði veitast við einum mennandi,aktiverandi, viðlíkahaldandi og linnandi endamáli. Atlit verða tikið at sjálvsavgerðarrætti borgarans.

Stuðul:

Tænasta, sum gjøgnum ráðgeving og vegleiðing, hevur til endamáls at viðlíkahalda og menna førleikar hjá borgaranum, soleiðis, at hann hevur møguleika at liva eitt sjálvstøðugt og virkið lív.

Tænastan verður veitt til borgarar við serligum tørvi, og verða tilboðini tillagað tí einstaka við atlit at sjálvsavgerðarrætti borgarans.

Bólkurin fór í tvíningar, og Almanningaráðið fekk 2 ymisk tilmæli – eitt frá kommunalu umboðunum og eitt frá umboðunum frá Almanningaverkinum. Bólkurin var ikki samdur um, hvør skal veita tænastru, tá tað snýr seg um borgarar, sum fáa nógvan stuðul frá Almanningaverkinum og eisini hava tørv á røkt.

Umboðini fyri kommunurnar meta ikki, at tað er ráðiligt at skilja millum røkt og stuðul, men meta tó heldur ikki, at tað er skynsamt at býta heimatænastru sundur við aldurmarkið 67 ár.

Tí mæltu tey til, at fólk, sum eru 66 ár og yngri, sum fáa nógvan stuðul frá Almanningaverkinum, og sum samtundis hava tørv á røkt, verða ábyrgd hjá Almanningaverkinum soleiðis, at vald og gjald fylgjast at.

Tá talan er um borgarar, sum hava tørv á røkt, stuðli og sjúkrarøkt, mettu umboðini fyri kommunurnar, at kommunurnar eiga at fáa ábyrgd av hesum. Hetta eru fólk við KOL, krabbameini, parkinson, apopleksi v.m.

Umboðini fyri Almanningaverkið vísa á, at borgarin fær bestu tænastru við, at Almanningaverkið framhaldandi hevur ábyrgd av at veita stuðulstænastru, og at kommunurnar framhaldandi veita røktina. Umboðini vísa á, at stuðul og røkt krevja ymiskan fakligan førleika. Námsfrøðiligar stuðulsuppgávur krevja serliga fakligan førleika, og eru starvsfólk lærd upp til hesa uppgávuna. Hesi starvsfólk eru í dag sett hjá Almanningaverkinum. Sama er galdandi fyri røktaruppgávuna, sum varð flutt til kommunurnar í 2015. Røktarstarvsfólkini eru sett hjá kommununum og fáast við heimatænastru.

Í tilgongdini at staðfesta og royndini at loysa markamótini, hava umboð fyri Kommunufelag Føroya og Almanningaráðið verið á einum máli um, at tað ikki altíð eru verulig markamót, sum skilja kommunur og Almanningaverkið. Tænastru hjá bæði landi og hjá kommunum eru undir stórum trýsti, tí tørvurin á búplássum hjá báðum pørtum er størri enn útboðið á bútilboðum. Mál hava verið, har kommunurnar meta, at ein borgari fær ov lítlan stuðul frá Almanningaverkinum, og tískil kennir

kommunan seg noyddan at veita meira heimahjálp. Kommunufelagið hevur m.a. víst á, at tað nærur hevur verið ómøguligt hjá borgarum, sum eru yngri enn 67 ár, og sum hava demens, at fáa stuðul. Eisini eru mál um borgarar í andingartólum, sum hava tørv á stuðli og røkt, sum partarnir ikki verða samdir um.

Endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing

Seinnu árin hevur verið arbeitt við at skipa endurvenjing í Føroyum. Endurvenjing er ein lógarfest tænasta í løgtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m., forsorgarlógini og sjúkrahúslógini, og verður endurvenjing veitt í ávikavíst sjúkrahúsverkinum, almannaverkinum og kommununum.

Sjúkrahúsverkið veitir ókeypiss endurvenjing til sjúklingar, sum hava ein læknafakliga grundaðan tørv á endurvenjing bæði við skaða og sjúku. Endamálið er, at sjúklingurin endurvinnur sínar mistu førleikar. Ábyrgdarøkið fevnir ikki um viðlíkahaldsvenjing.

Almannaverkið veitir endurvenjing til frama fyri, at borgarin fastheldur ella kann fáa tilknýtið til arbeiðsmarknaðin ella klárar seg við minni ella ongari hjálpi frá almannaverkinum. Ábyrgdarøkið fevnir ikki um viðlíkahaldsvenjing og fevnir bara um borgarar, ið eru millum 18 og 66 ár.

Kommunurnar veita sokallaða gerandisendurvenjing, sum hevur til endamáls at viðvirka til, at fólkapersjónistar kunnu búgva heima sum longst.

Í tilmælinum um eina samskipaða endurvenjing frá 2016 verður víst á, at tað eru viðurskipti, sum orsakað av lóggávuni eru ógreið. Í høvuðsdrøgum snýr tað seg um, hvar markið er millum sjúkrahús- og ta endurvenjing, sum ávikavíst almannaverkið og kommunurnar skulu veita, og málbólk, sum ikki fellur innan fyri forsorgarlógina ella lóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m.

Samanumtikið verður víst, at sjúkrahúsverkið, almannaverkið og kommunali geirin hava partvíst somu og partvíst ymisk ábyrgdarøki í sambandi við endurvenjing.

Í 2017 vórðu tvinnar kunngerðir settar í gildi, sum hava til endamáls at nágreina endurvenjing í ávikavíst sjúkrahúsverkinum og almannaverkinum og at tryggja, at borgarar kunnu fáa eina málrættaða og samskipaða endurvenjingartænastu. Kunngerðirnar hava eisini áseting um endurvenjingarætlan og áleggja ávikavíst sjúkrahúsverkinum og Almannaverkinum at samskipa endurvenjing millum sjúkrahúsverkið, almannaverkið og kommunurnar.

Heilsu- og innlendismálaráðið, Almannamálaráðið og Kommunufelagið fóru undir at kanna, um ásetingarnar í kunngerðum frá 2017 viðvíkjandi endurvenjingarætlan, markamótum og samstarvinum millum myndugleikar virka eftir ætlan.

Heimild er ikki í løgtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m., at áseta nærri reglur um endurvenjing í kommununum.

Tað er ásett í løgtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m. at kommunurnar kunnu veita viðlíkahaldsvenjing til fólkapersjónistar.

Í tilmælinum um samskipaða endurvenjing verður somuleiðis víst á tørvin at fáa skipaða viðlíkahaldsvenjing til borgarar í øllum aldri í Føroyum, tí tað gevur lítla meining at veita

endurvenjing við tí fyri eyga at endurvinna førleikar, um tað samstundis ikki verður tryggjað, at borgarin fær viðlíkahildið sínar førleikar.

Ongin skipað viðlíkahaldsvenjing er í Føroyum til borgarar undir 67 ár.

1.3. Endamálið við uppskotinum

Høvuðsendamálið við uppskotinum er í størri mun at tryggja, at borgarar frameftir ikki detta niðurímillum skipanir hjá landinum og kommununum.

Endamálið við uppskotinum er at greiða markamót millum land og kommunur í mun til fylgjandi:

- Búpláss á ellis- og røktarheimum og eldrasambýlum hjá kommunum og vardan bústað frá landinum.
- Dagtilhald og umlætting
- Heimatænasta hjá kommununum og stuðulstænasta hjá Almannaverkinum
- Endurvenjing í sjúkrahúsverki, almannaverki og kommunum og vantandi viðlíkahaldsvenjing.

Í høvuðsheitum er endamálið at staðfesta, at kommunurnar hava ábyrgd av at veita persónum undir fólkapensjónsaldri, sum hava varandi sjúku, sum er í menning og gongur afturá, búpláss á ellis- og røktarheimum og eldrasambýlum, men ikki dagtilhald og umlætting, sum landið hevur ábyrgd av.

Endamálið er somuleiðis at staðfesta, at kommunurnar hava ábyrgd av at veita øllum borgarum, eisini teimum, sum fáa umfatandi stuðulstænastu frá landinum, røkt. Undantikin eru børn, sum fáa stuðulstænastu.

Endamálið er eisini at nágreina ásetingar um endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing soleiðis, at tað er greitt, hvør hevur rætt til hesar tænar frá kommunu, og hvat endamálið við tænarunum frá kommunum er, og at fáa neyðuga heimild til at áseta nærri reglur um endurvenjing og samskipan við ávikavist sjúkrahúsverkið og Almannaverkið.

1.4. Samandráttur av nýskipanini við uppskotinum

Búpláss

Uppskotið ásetir, at kommunurnar, umframt at veita fólkapensjónistum við ellisbreki ella varandi sjúku, sum hava tørv á hjálp og røkt alt samdøgrið, eisini veita borgarum, sum eru undir fólkapensjónsaldri, og sum hava varandi sjúku, sum er í menning og gongur afturá, búpláss á ellis- og røktarheimum ella eldrasambýlum.

Málbólkurin er m.a. fólk við Alzheimers, demens og sclerosu á øðrum stigi, sum eru sjúkur sum í so máta elva til, at persónur gerst óafturvendiliga og alsamt meira røktarkrevjandi.

Borgarar, sum hava týðandi líkamligt ella sálarligt brek ella hava víðfevndar sosialar trupulleikar og eru undir fólkapensjónsaldri fáa búpláss sambært § 45 ella § 46 í uppskotinum til lögtingslóg um almannatrygd og vælferð.

Í uppskotinum til lögtingslóg um almannatrygd og vælferð verður ásett, at landið veitir borgarum

undir fólkapensjónsaldri, sum hava seinheilaskaða og borgarum, sum bera fjølbrek, búpláss, hóast nógvir av hesum mugu metast at vera røktarkrevjandi.

Uppskotið til løgtingslóg um almannatrygd og vælferð heimilar somuleiðis, at borgarar, sum hava búð í vardum bústaði hjá Almannaverkinum, áðrenn teir vórðu fólkapensjónistar, kunnu verða búgvandi í varda bústaðnum, um borgarin sjálvur ynskir tað, og um endamálið við varda bústaðnum annars framhaldandi verður rokkið.

Orsøkin er meginreglan um sjálvsavgerðarrætt, og at fólk, sum bera brek, so vítt gjørligt skulu hava møguleika fyri at velja, hvar tey vilja búgva, og at forða fyri, at borgarar detta niðurímillum tvær skipanir, orsakað av aldri.

Hinvegin so gerast borgarar, sum orsakað av týðandi likamligum ella sálarligum breki ella víðfevndum sosialum trupulleikum fáa vardan bústað frá Almannaverkinum, alsamt eldri, og harvið eisini alsamt meira røktarkrevjandi. Sambært upplýsingum frá Almannaverkinum eru 19 persónar, sum eru 67 ár og eldri, sum fáa búpláss frá Almannaverkinum.

Tá vardi bústaðurin ikki longur kann veita borgaranum eina nøktandi tænastru, so kann borgarin fáa pláss á einum ellis- og røktarheimi ella eldrasambýli eins og aðrir borgarar, sum eru fólkapensjónistar og hava tørv á hjálp og røkt alt samdøgrið. Í slíkum føri yvirtekur kommunan ábyrgdina av borgaranum. Talan verður um eina ítøkiligastu meting í hvørjum einstøkum máli.

Tað eru eisini nógvir persónar, sum hava týðandi likamligt ella sálarligt brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar, sum búgva leingi í egnari íbúð við tænastru frá Almannaverkinum og heimatænastru frá kommununi. Hesi gerast eisini alsamt eldri.

Frameftir skulu persónar, sum hava týðandi likamligt ella sálarligt brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar, sum eru fólkapensjónistar, og ikki hava fingið vardan bústað frá landinum sambært § 45 ella § 46 í uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og vælferð, fáa pláss á ellis- og røktarheimi ella eldrasambýli í nærumhvørvinum eins og onnur, tá tey gerast røktarkrevjandi, orsakað av ellisbreki ella varandi sjúku.

Borgari, sum hevur týðandi likamligt ella sálarligt brek ella hevur víðfevndar sosialar trupulleikar og er fólkapensjónistur, kann ikki fáa tillutað vardan bústað sambært løgtingslóg um almannatrygd og vælferð, um viðkomandi, orsakað av ellisbreki ella varandi sjúku hevur tørv á røkt og hjálp alt samdøgrið.

Kommunur kunnu tískil ikki nokta einum fólkapensjónisti, sum ber brek, búpláss á einum røktarheimi, um viðkomandi annars livir upp til treytirnar fyri at fáa eitt røktarheimspláss.

Hetta er í samsvari við meginreglurnar um inklusiún og sektorábyrgd, sum í høvuðsheitum merkja, at borgarar, sum bera brek, ikki skulu noyðast í sertilboð, og at hvør myndugleiki, sum hevur ábyrgd av at veita eina almenna tænastru, eisini hevur ábyrgd av at tryggja, at sama tænastru verður veitt borgarum, sum bera brek.

Búpláss móttvegis gjaldi

Heimild er fyri, at ellis- og røktarheim og eldrasambýli móttvegis gjaldi frá landinum kann hýsa persóni, sum hevur tørv á hjálp og røkt alt samdøgrið, orsakað av týðandi likamligum ella

sálarligum breki ella víðfevndum sosialum trupulleikum. Talan er um persónar, sum fáa vandan bústað frá landinum sambært § 45 ella § 46 í uppskotinum til lögtingslóg um almannatrygd og vælferð.

Almannaverkið hevur stórar avbjóðingar við at veita bústað til eitt nú fólk við seinheilaskaða, og hóast ætlanir eru um at byggja fleiri bústaðir til henda málbólk, so verður neyvan talan um at byggja bústaðir kring landið. Borgarar, sum hava seinheilskaða og hava tørv á einum vardum bústaði frá Almannaverkinum, eru úr øllum landinum. Tað er ein avbjóðing hjá Almannaverkinum at veita teimum bústað í nærumhvørvinum, og verða tey tískil noydd at flyta.

Møguleiki er nú sambært hesum uppskoti fyri, at Almannaverkið kann keypa búpláss á einum røktarheimi ella einum eldrasambýli og harvið geva borgaranum møguleika fyri at búgva so tætt familju og tí umhvørvi, sum hann var partur av, áðrenn hann fekk heilaskaða.

Skal ásetingin virka í praksis, er alneyðugt, at land og kommunur semjast um ein kostnað fyri búpláss, hvør frá øðrum.

Heimild er eisini í § 68 í uppskotinum til lögtingslóg um almannatrygd og vælferð fyri, at Almannaverkið móttvegis gjaldi kann veita ávísar tænanstur til kommunur herundir eisini bústað.

Dagtilhald og umlætting

Landið fer eisini frameftir at veita persónum undir fólkapensjónsaldri, sum hava Alzheimer, aðrar demenssjúkur og sclerosu á øðrum stigi, dagtilhald, umlætting og aðrar tænanstur, sum kunnu stimbra likamliga, sálarliga og sosialt soleiðis, at hesir kunnu liva eitt so sjálvstøðugt, virkið og innihaldsríkt lív sum til ber.

Heimatænasta

Uppskotið ásetir, at kommunurnar hava ábyrgd av at veita øllum heimabúgvandi borgarum heimatænastu, sum fevnir um heimahjálp og heimasjúkrarøkt.

Í uppskotinum til lögtingslóg um almannatrygd og vælferð verður ásett, at virkseimið hjá stuðulstænastuni ikki fevnir um persónliga røkt umframt tað, sum persónurin sjálvur megnar við ráðgeving frá stuðulspersóninum. Børn fáa tó framhaldandi persónliga røkt sum part av stuðulstænastu frá landinum.

Tískil verður uppgávan hjá kommununi at veita heimabúgvandi borgarum persónliga røkt. Tað er kommunan, sum tillutar heimatænastu, og tað er Almannaverkið, sum tillutar stuðulstímar, og kunnu partarnir framvegis gera sínámillum avtalur um, at t.d. stuðulstænasta veitir røktina í málum, har persónur fær umfatandi stuðul. Í slíkum førum gera partarnir sínámillum avtalur, sum m.a. eisini fevna um kostnað, hvussu nógvar tímar tænanstan fevnir um, og nær tænanstan verður veitt.

Tað er framhaldandi neyðugt, at Almannaverkið og kommunur samskipa tænansturnar sínámillum soleiðis, at borgarin fær eina dygdargóða og samskipaða tænanstu, sum er tillagað til hansara tørv og ynski.

Somuleiðis er ásett, at stuðulstænasta er ætlað persónum upp til fólkapensjónsaldur, sum hava týðandi likamligt ella sálarlig brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar. Tænanstan kann halda áfram, tá persónurin er vorðin fólkapensjónistur, um tað framhaldandi tænar endamálinum við tænanstuni.

Persónar, sum búgva á vardum bústaði hjá Almannaverkinum ella sjálvsognarstovni, fáa neyðuga hjálp til persónliga røkt frá starvsfólkum, sum sett eru í Almannaverkinum ella í sjálvsognarstovninum.

Endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing

Uppskotið ásetir, at kommunurnar veita endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing til fólkapensjónistar, og at endamálið við tænastrunum er at virka fyri, at fólkapensjónistar kunnu búgva í egnum heimi sum longst og klára seg uttan ella við minni hjálp frá kommunum. Í uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og vælferð verður ásett, at borgarar, sum eru millum 18 ár og fólkapensjónsaldur, kunnu fáa endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing frá Almannaverkinum, og er endamálið at virka fyri, at hesir kunnu fáa og varðveita tilknýtið til arbeiðsmarknaðin og klára seg uttan ella við minni hjálp frá Almannaverkinum.

Uppskotið gevur landsstýrismanninum heimild til at áseta nærri reglur um endurvenjing. Í tilmælinum um eina samskipaða endurvenjing frá 2016 var m.a. víst á týðningin av, at heimildin verður fingin soleiðis, at møguleiki er fyri at samskipa endurvenjing í sjúkrahúsverkinum, almannaverkinum og kommununum.

Endamálið við heimildini hjá landsstýrismanninum er at áseta líknandi reglur, sum eru í kunngerðum um endurvenjing í almannaverkinum og sjúkrahúsverkinum. Kunngerðirnar viðvirka til, at borgarar fáa eina samskipaða endurvenjing, og at myndugleikar skulu samskipa endurvenjingina yvir um geirar.

Ansingarsamsýning

Kommunur fáa nú heimild til at taka avgerð um at veita fólki samsýning, sum átaka sær at ansa persóni heima, sum hevur varandi sjúku, sum er í menning og gongur afturá.

Talan er um fylgibroyting í sambandi við, at kommunurnar veita búpláss til borgarar, sum hava varandi sjúku, sum er í menning og gongur afturá.

Endamálið við skipanini við ansingarsamsýning er m.a. at gera tað møguligt hjá borgarum at vera sum longst í egnum heimi, og kann skipanin eisini lætta um trústið á ellis- og røktarheim og eldrasambýli.

Broytingin verður gjørd fyri at tryggja, at samanhangur er millum skipanina við ansingarsamsýning og búpláss á ávikavist ellis- og røktarheimi og eldrasambýli.

1.5. Ummæli

Lógaruppskotið er ikki sent til hoyringar av nýggjum, av tí at uppskotið stórt sæð er hitt sama, sum lagt varð fyri Løgtingið í vár.

Upprunaútkastið til løgtingsmál nr. 135/2018 hevur í seinastu tingsetu ligið til ummælis alment á ummælisportalinum hjá Føroya Landsstýri. Harumframt sendi Almannamálaráðið eisini á vári 2018

uppskotið til hoyringar hjá eini røð av hoyringsspørtum. Tá komu inn hoyringarsvar frá Landsfelag Pensjónista; Alzheimerfelagnum; MEGD; Heilafelagnum; Heilsuhjálparafelagnum; Heilsurøktarafelag Føroya; Ergoterapeutfelag Føroya; Fysioterapeutfelag Føroya; Fakfelagssamstarvinum; Felagnum Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar; Fíggjarmálaráðnum; Heilsu- og innlendismálaráðnum; Mentamálaráðnum; Heilsutrygd; Vinnuhúsinum; Kommunufelagnum; Almannaverkinum; Føroya Landfúta; Etiska ráðnum; Stýrinum fyri Dáan og Dátueftirlitinum. Einstakir borgarar sendu somuleiðis inn viðmerkingar.

Fíggjarmálaráðið, Heilsu- og innlendismálaráðið, Mentamálaráðið, Føroya Landfúti, Heilsutrygd, Dátueftirlitið, Stýrið fyri Dáan, Fakfelagssamstarvið, Heilsutrygd og Vinnuhúsið høvdu onga viðmerking til uppskotið.

Víst verður til fylgiskjølina til løgtingsmál nr. 135/2018, har innkomnu hoyringarsvarini síggjast. Eisini er viðgerðin av hoyringarsvarinum at finna í pkt. 1.5 í sjálvum løgtingslógaruppskotinum í løgtingsmáli nr. 135/2018.

Kapittul 2. Avleiðingarnar av uppskotinum

2.1. Fíggjarligar avleiðingarnar fyri land og kommunur

Mett verður ikki, at uppskotið hevur við sær stórvegis fíggjarligar avleiðingarnar fyri land og kommunur. Viðmerkjast skal, at mett verður einans um fíggjarligar avleiðingar av hesum uppskotinum og ikki um avleiðingar av útlekkingini av heimatænastuni, eldrrøkt v.m. í 2015 og tí fíggjarleisti, sum tá varð lagdur.

Broytingarnar í uppskotinum eru partvíst at áseta rættarstøðuna grundað á tær avgerðir, sum markamótsnevndin hevur tikið, og sum land og kommunur hava tillagað sítt virksemi til. Talan er tískil ikki um nýggjar ella øktar útreiðslur.

Heimatænastan

Kommunurnar veita longu heimatænastu til allar borgarar, og hevur broytingin í sjálvum sær ikki fíggjarligar avleiðingar fyri land ella kommunur.

Landið veitir framhaldandi stuðulstænastu til borgarar undir fólkapensjónaldri, ið kunnu varðveita tænastrá, um tað framhaldandi tænar endamálinum við tænastrá, og um borgarin sjálvur ynskir tað, tá hann er vorðin fólkapensjónistur.

Endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing

Í mun til endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing til fólkapensjónistar, so er talan um tænastrá, sum kommunurnar longu hava. Uppskotið hevur í sjálvum sær ikki fíggjarligar avleiðingar, tí tað er upp til kommunurnar at gera av, um og hvussu endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing verða raðfestar á fíggjarætlanunum.

Um Almannaverkið fer at veita viðlíkahaldsvenjing til persónar undir fólkapensjónaldri, fer tað sum frálíður at hava jaligar avleiðingar og viðvirka til, at fólk gerast minni røktarkrevjandi í fólkapensjónaldri.

Ansingarsamsýning

Kommunurnar fáa heimild til at veita samsýning til persón, sum átekur sær at ansa persóni við varandi sjúku, ið mennist og gongur afturá, ið hevur tørv á støðugari røkt og hjáveru í heiminum.

Velja kommunurnar at brúka heimildina, so verða fíggarligar avleiðingar av broytingini. Hinvegin kann skipanin við ansingarsamsýning eisini viðvirka til, at trýstið á búpláss og heimatænastu verður minni.

Samanumtikið verður tí ikki mett, at lógarbroytingin hevur stórvegis fíggarligar avleiðingar fyri kommunurnar ella landið.

2.2. Umsitingarligar avleiðingar fyri land og kommunur

Uppskotið hevur ikki umsitingarligar avleiðingar fyri land og kommunur.

2.3. Avleiðingar fyri vinnuna

Uppskotið hevur ongar fíggarligar ella umsitingarligar avleiðingar fyri vinnuna.

2.4. Avleiðingar fyri umhvørvið

Uppskotið hevur ongar avleiðingar fyri umhvørvið.

2.5. Avleiðingar fyri serstøk øki í landinum

Uppskotið hevur ikki avleiðingar fyri serstøk øki í landinum.

2.6. Avleiðingar fyri ávísar samfelagsbólkar ella felagsskapir

Uppskotið er liður í arbeiðinum hjá landsstýrismanninum at forða fyri, at borgarar, sum hava tørv á tænastrum orsakað av ellisbreki, týðandi likamligum ella sálarligum breki ella víðfevndum sosialum trupulleikum ella varandi sjúku, detta millum skipanir hjá ávikavist landinum og kommunum.

2.7. Millumtjóðasáttmálar á økinum

Uppskotið hevur ikki avleiðingar í mun til millumtjóðasáttmálar.

2.8. Tvørgangandi millumtjóðasáttmálar

Lógaruppskotið fevnir um Sáttmála Sameindu Tjóða um rættindi hjá einstaklingum, ið bera brek (Breksáttmálin). Við lógaruppskotinum verða krøvini í Breksáttmálanum ment við tað, at eitt av sokallaðu markamótinum millum land og kommunu verður loyst við at greiða ábyrgdarbýtið millum land og kommunu av ávísam tænastrum.

Ásett verður, at ellis- og røktarheim og eldrasambýli hýsa persónum við varandi sjúku, ið mennist og gongur afturá, og sum hava tørv á hjálp ella røkt alt samdøgrið.

Endamálið er at forða fyri, at persónar, sum hava hesi eyðkenni, skulu detta niðurímillum myndugleikar.

Lógaruppskotið hevur ikki ásetingar, ið ganga ímóti rættindum, ásett í Evropeiska mannrættindasáttmálanum, EMRS.

2.9. Markaforðingar

Uppskotið hefur ekki markaðforðingar við sær.

2.10. Revsing, útpanting, sektir ella onnur størri inntriv

Lógin hefur ekki ásetingar um revsing, útpanting og sektir, og lógaruppskotið ger ikki onnur størri inntriv í rættindi hjá fólki.

2.11. Skattir og avgjöld

Uppskotið ásetir ikki skattir og avgjöld.

2.12. Gjöld

Uppskotið ásetir ikki gjald til avís endamál.

2.13. Áleggur lógaruppskotið fólki skyldur?

Uppskotið áleggur ikki fólki skyldur.

2.14. Leggur lógaruppskotið heimildir til landsstýrismannin, ein annan enn landsstýrismannin ella til kommunur?

Landsstýrismaðurin fær heimild til at gera nærri reglur um endurvenjing í kommununum.

2.15. Gevur lógaruppskotið almennum myndugleikum atgongd til privata ogn?

Lógaruppskotið gevur ikki almennum myndugleikum atgongd til privata ogn.

2.16. Hevur lógaruppskotið aðrar avleiðingar?

Lógaruppskotið hefur ikki aðrar avleiðingar.

Kapittul 3. Serligar viðmerkingar

3.1. Viðmerkingar til ta einstøku greinina

Til § 1, nr. 1

Fyri at beina burtur ivan um, hvørt kommunur, umframt at veita øllum borgarum heimahjálp, eisini skulu veita stuðulstænastu, verður hugtakið “stuðul” strikað í uppskotinum um broyting í løgtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m.

Endamálið við broytingini er at staðfesta, at virkseimið hjá heimahjálpinum fevnir um persónliga hjálp og røkt og ikki um stuðulstænastu. Síðani 2015 hava ivamál verið millum land og kommunur um, hvør hefur ábyrgd av at veita persónum tænastu, sum fáa stuðulstænastu og hava tørv á røkt.

Í uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og vælferð verður nú ásett, at virkseimið hjá stuðulstænastuni ikki fevnir um persónliga røkt umframt tað, sum persónurin sjálvur megnar við ráðgeving frá stuðulspersóninum. Harvið er eisini staðfest, at tað er uppgávan hjá kommununi at veita heimabúgvandi borgarum persónliga røkt.

Er talan um heimabúgvandi persón undir fólkapensjónsaldri, sum hefur týðandi likamligt ella sálarligt brek, sum fær stuðulstænastu sambært § 35 í løgtingslóg um almannatrygd og vælferð frá

Almannaverkinum, og sum sjálvur megnar persónligu røktina við ráðgeving frá stuðulspersóni, so er ikki neyðugt, at kommunan veitir heimatænastu.

Er hinvegin talan um persón, sum fær umfatandi stuðulstænastu, og sum ikki sjálvur megnar at fremja persónliga røkt, hóast viðkomandi hevur ein stuðul, so eigur kommunan at veita persóninum heimahjálp til persónliga røktina. Dømi um hetta er persónur, sum hevur seinheilaskaða, ella persónur, sum hevur fjølbrek og fær viðgerð við andingartóli. Almannaverkið veitir hesum persónum stuðulstænastu, meðan kommunurnar veita heimatænastu.

Persónlig røkt verður tó veitt sum stuðulstænasta til børn.

Persónar, sum búgva á vardum bústaði hjá Almannaverkinum ella sjálvsognarstovni, fáa neyðuga hjálp til persónliga røkt frá starvsfólkum, sum sett eru í Almannaverkinum ella í sjálvsognarstovninum.

Til § 1, nr. 2

Ásett verður, at kommunur veita heimabúgvandi fólkapersjónistum tænarur, ið kunnu stimbra líkamliga, sálarliga og sosialt soleiðis, at hesir kunnu búgva í egnum heimi sum longst.

Áseting um endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing er flutt úr § 10, stk. 2 og yvir í § 10 a og § 10 b.

Til § 1, nr. 3 (§ 10 a)

Stk.1 ásetir, at kommunurnar hava ábyrgd av at veita endurvenjing til heimabúgvandi fólkapersjónistar, sum vegna mistan førleika hava tørv á endurvenjing.

Endamálið við ásetingini er at nágreina markamótið, sum verið hevur millum áseting í forsoargarlógini og lógini um heimatænastu og eldrarøkt, og at staðfesta, at endamálið við endurvenjingini er, at borgarin kann búgva í egnum heimi sum longst og klára seg uttan ella við minni hjálp frá kommunum.

Stk. 2 heimilar landsstýrismanninum at gera nærri reglur og treytir um endurvenjing, sum kommunur veita. Ásetingar í hesi lögtingslóg eru bert galdandi fyri ta endurvenjing, ið fer fram í kommununum, og hevur tí ikki ávirkan á ta endurvenjing, ið fer fram í Almannaverkinum ella sjúkrahúsverkinum.

Dentur hevur tó verið lagdur á at samstarva við Almannaverkið og Heilsu- og innlendismálaráðið fyri at tryggja, at borgarar ikki detta niðurímillum skipanirnar, og fyri at tryggja, at borgarin fær eina samskipaða og skynsama endurvenjing tvørtur um stovnar og sostatt gera tað greitt, hvørja endurvenjing ávikavist kommunur, Almannaverkið og Heilsuverkið veita borgarum.

Í 2017 vórðu tvinnar kunngerðir um endurvenjing settar í gildi. Ein um endurvenjing í almannaverkinum og ein um endurvenjing í sjúkrahúsverkinum, sum áseta nærri reglur um endurvenjingarætlan, og áleggja ávikavist Almannaverkinum og sjúkrahúsverkinum at samstarva við aðrar myndugleikar.

Tað eru serliga reglur um endurvenjingarætlan og markamót til endurvenjing, veitta av Almannerkinum og sjúkrahúsverkinum, sum hava týðning.

(§ 10 b)

Stk. 1 ásetir, at kommunurnar veita heimabúgvandi fólkapensjónisti viðlíkahaldsvenjing, sum orsakað av ellisbreki ella sjúku hevur týðandi og skert virkisføri, ið hevur týðandi ávirkan á hansara sjálvhjálpi.

Stk. 2 ásetir, at endamálið við viðlíkahaldsvenjingini er at tryggja verandi virkisførleika og fyribyrgja og útseta, at virkisførleikin versnar soleiðis, at fólkapensjónisturin kann búgva heima sum longst og klára seg uttan ella við minni hjálp frá kommununi. Viðlíkahaldsvenjingin í kommununi hevur sostatt partvíst eitt annað endamál enn viðlíkahaldsvenjingin í Almannerkinum, ið skal tryggja, at persónur kann fáa og varðveita tilknýti til arbeiðsmarknaðin.

Í stk. 3 verður heimild latin kommunu til at áseta, hvussu viðlíkahaldsvenjing verður veitt, og hvussu nógv viðlíkahaldsvenjing kann veitast. Ásett er eisini, at kommuna hevur skyldu til at taka nýggja avgerð um viðlíkahaldsvenjing, áðrenn játtanarskeiðið endar, soleiðis at forðað verður fyri, at borgari stendur uttan tilboð, orsakað av langari svartíð.

Til § 1, nr. 4

Sambært § 12, stk.1 fáa kommunur nú heimild til at taka avgerð um at veita fólki samsýning, sum átaka sær at ansa persóni heima, sum hevur varandi sjúku, sum er í menning og gongur afturá (eisini kallað ”progressiv og degenererandi”. Talan er um konsekvensbroyting í sambandi við, at kommunurnar veita búpláss til borgarar, sum hava varandi sjúku, sum er í menning og gongur afturá.

Endamálið við skipanini við ansingarsamsýning er m.a. at gera tað møguligt hjá borgarum at vera sum longst í egnum heimi, og kann skipanin eisini lætta um trýstið á ellis- og røktarheim og eldrasambýli.

Broytingin verður gjørd fyri at tryggja, at samanhagur er millum skipanina við ansingarsamsýning og búpláss á ávikavist ellis- og røktarheimi og eldrasambýli.

Til § 1, nr. 5

Ásett verður, at kommunurnar, umframt at veita fólkapensjónistum við ellisbreki ella varandi sjúku, sum hava tørv á hjálp og røkt alt samdøgrið, eisini veita borgarum, sum eru undir fólkapensjónsaldri og sum hava varandi sjúku, sum mennist og gongur afturá, búpláss á ellis- og røktarheimum ella eldrasambýlum, sí § 14, stk. 1. Málbólkurin er m.a. fólk við Alzheimers, demens og sclerosu á 2. stigi.

Borgarar, sum bera fjølbrek, og borgarar, sum hava seinheilaskaða, sum eisini kunnu metast at vera røktarkevjandi, fáa vandan bústað frá landinum sambært løgtingslóg um almannertrygd og vælferð (vælferðarlógin).

Borgarar, sum hava týðandi likamligt ella sálarligt brek ella hava víðfevndar sosialar trupulleikar og eru undir fólkapensjónsaldri, fáa búpláss sambært § 45 ella § 46 í uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og vælferð.

§ 5 í uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og vælferð heimilar, at borgari kann verða búgvandi í varda bústaðnum, tá viðkomandi gerst fólkapensjónistur, um borgarin sjálvur ynskir tað, og um endamálið við varda bústaðnum annars framhaldandi verður rokkið.

Orsøkin er meginreglan um sjálvsavgerðarrætt, og at fólk, sum bera brek, so vítt gjørligt skulu hava móguleika fyri at velja, hvar tey vilja búgva, og at forða fyri, at borgarar detta niðurímillum tvær skipanir, orsakað av aldri.

Hinvegin so gerast borgarar, sum hava týðandi likamligt ella sálarligt brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar og fáa vandan bústað frá Almannahverkinum, alsamt eldri, og harvið eisini alsamt meira røktarkrevjandi. Sambært upplýsingum frá Almannahverkinum (til løgtingsmál nr. 135/2018) vóru tað í tá 19 persónar, sum vóru 67 ár og eldri, sum fingi búpláss frá Almannahverkinum. Tá vardi bústaðurin ikki longur kann veita borgaranum eina nøktandi tænastru, so kann borgarin fáa pláss á einum ellis- og røktarheimi ella eldrasambýli eins og aðrir borgarar, sum eru fólkapensjónistar og hava tørv á hjálp og røkt alt samdøgrið. Í slíkum førum verður tað kommunan, sum yvirtekur ábyrgdina av borgaranum. Í slíkum førum verður tað talan um eina ítøkiliga meting í hvørjum einstøkum máli.

Tað eru eisini nógvir persónar, sum hava týðandi likamligt ella sálarligt brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar, sum búgva leingi í egnari íbúð við tænastru frá Almannahverkinum og heimatænastru frá kommununi. Hesi gerast eisini alsamt eldri.

Frameftir skulu persónar, sum hava týðandi likamligt ella sálarligt brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar, sum eru fólkapensjónistar og sum ikki hava fingið vandan bústað sambært § 45 og § 46 í vælferðarlógini, fáa pláss á ellis- og røktarheimi ella eldrasambýli í nærumhvørvinum eins og onnur, tá tey gerastrøktarkrevjandi. Borgari, sum hevur týðandi likamligt ella sálarligt brek ella hevur víðfevndar sosialar trupulleikar, og er fólkapensjónistur, kann ikki fáa tillutað vandan bústað sambært løgtingslóg um almannatrygd og vælferð.

Kommunur kunnu við øðrum orðum ikki nokta einum fólkapensjónisti, sum ber brek, búpláss á einum røktarheimi, um viðkomandi annars lýkur upp til treytirnar fyri at fáa eitt røktarheimspláss.

Hetta er í samsvari við meginreglurnar um inklusiún og sektorábyrgd, sum í høvuðsheitum merkja, at borgarar, sum bera brek, ikki skulu noyðast í sertilboð, og at hvør myndugleiki, sum hevur ábyrgd av at veita eina almenna tænastru, eisini hevur ábyrgd av at tryggja, at sama tænastru verður veitt borgarum, sum bera brek.

Sambært § 14, stk. 2 er heimild fyri, at ellis- og røktarheim og eldrasambýli mótvegis gjaldi frá landinum kunnu hýsa persóni, sum hevur tørv á hjálp og røkt alt samdøgrið, orsakað av týðandi likamligum ella sálarligum breki ella víðfevndum sosialum trupulleikum. Talan er um persónar, sum fáa vandan bústað frá landinum sambært § 45 ella § 46 í uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og vælferð.

Endamálið við hesi áseting er at geva Almannaverkinum møguleika fyri at veita borgarum, sum t.d. hava seinheilaskaða, eitt bústaðartilboð í nærumhvørvinum tætt familjuni og tí umhvørvi, sum hann var partur av, áðrenn hann fekk heilaskaðan.

Almannaverkið hevur stórar avbjóðingar við at veita bústað til eitt nú fólk við seinheilaskaða, og hóast ætlanir eru um at byggja fleiri bústaðir til henda málbólk, so verður neyvan talan um at byggja bústaðir kring landið. Borgarar, sum hava seinheilskaða og hava tørv á einum vardum bústaði frá Almannaverkinum, eru úr øllum landinum. Tað er ein avbjóðing hjá Almannaverkinum at veita teimum bústað í nærumhvørvinum, og verða tey tískil noydd at flyta.

Møguleiki er nú sambært hesum uppskoti fyri, at Almannaverkið kann keypa búpláss á einum røktarheimi ella einum eldrasambýli og harvið geva borgaranum møguleika fyri at búgva so tætt familju og tí umhvørvi, sum hann var partur av, áðrenn hann fekk heilaskaða.

Skal ásetingin virka í praksis, er alneyðugt, at land og kommunur semjast um ein kostnað fyri búpláss, hvør frá øðrum.

Heimild er eisini í § 68 í uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og vælferð fyri, at Almannaverkið móttvegis gjaldi kann veita ávísar tænarur til kommunur herundir eisini bústað.

Til § 2

Gildiskoma

Á Løgtingi, 4. november 2019

Aksel V. Johannesen

Høgni Hoydal